

חויית האצרות החברתית שלי: תובנות של פרחי הוראה (מאמר קצר)

אלונה פורקוש-ברוך

מכללת לוינסקי לחינוך,
אוניברסיטת תל אביב

alonabar@levinsky.ac.il

רבקה גדות

מכללת לוינסקי לחינוך,
אוניברסיטת תל אביב,
האוניברסיטה הפתוחה

rivki.gadot@gmail.com

My Social Curation Experience: Preservice Teachers' Insights (Short paper)

Rivka Gadot

Levinsky College of Education,
Tel Aviv University,
The Open University

Alona Forkosh-Baruch

Levinsky College of Education,
Tel Aviv University

Abstract

Our research focuses on of education BA students' insights regarding digital curation in social media, outcomes and potential in education. Social curation in education is a directed process of creation of a personal ontology by the learner, in which the essence is the learning process and not only the product. The study included 78 students, which produced altogether 46 summaries and insights regarding their experience throughout the BA course "Digital Curation" in the year 2016-17. The data was collected from reflections written by the students at the end of the course. Findings indicate that students focused on 5 major themes in their writing: cognitive, authentic learning, emotional-motivational, connectivity and ethical aspects. The cognitive aspect, of curation, including viewpoints as students and as future teachers, and the contribution of curation to authentic learning, encompassed the majority of phrases. The conclusions of the study are consistent with the assumption according to which mastery of technological tools is a prerequisite to the activities of the student as a digital curator. However, this is not the only condition. Social curation is an educational activity that promoted 21st century skills, exemplifies authentic learning, and is highly connected to emotional and motivational aspects of the learner.

Keywords: social curation, ontology, authentic learning, social media.

תקציר

מחקר זה מתמקד בתובנות של סטודנטים להוראה במכללה לחינוך אודות תהליכי אצרות דיגיטלית במדיה חברתית, תוצרי האצרות החברתית והפוטנציאל שלה בחינוך. אצרות חברתית בחינוך היא תהליך מונחה של יצירת אונטולוגיה אישית על-ידי הלומד, כאשר המהות היא תהליך הלמידה ולא רק התוצר (גדות, 2017). במחקר השתתפו 78 סטודנטים, אשר כתבו 46 סיכומים ותובנות אודות התנסות שקיימו לאורך הקורס "אצרות דיגיטלית" במסגרת לימודי התואר הראשון בחינוך בשנת הלימודים תשע"ז. הנתונים נאספו מתוך הרפלקציות שכתבו הסטודנטים עם תום הקורס. הממצאים מצביעים על 5 תמות עיקריות בהם התמקדו הסטודנטים בכתיבתם: התחום הקוגניטיבי, למידה אותנטית, תחום רגשי-מוטיבציוני, היבט הקישוריות של האצרות, והיבטים

אתיים. ההיבט הקוגניטיבי של האוצרות, הכולל נקודת מבט כסטודנטים וכמורים לעתיד, וכן תרומת האוצרות החברתית ללמידה אותנטית, היוו את החלק הארי של ההיגדים. מסקנות המחקר תואמות את ההנחה ששליטה בכלים הטכנולוגיים היא תנאי הכרחי להתנהלות של הסטודנט כאוצר דיגיטלי, אולם זהו לא תנאי בלעדי. אוצרות חברתית היא פעולה לימודית המקדמת את מיומנויות המאה ה-21, בעלת מאפיינים של למידה אותנטית, ואשר קשורה באופן הדוק להיבטים רגשיים ומוטיבציוניים של הלומד.

מילות מפתח: אוצרות חברתית, אונטולוגיה, למידה אותנטית, מדיה חברתית.

מבוא

בעידן הידע אוצרות ניכרת בשני היבטים: אוצרות דיגיטלית – שימוש בכלים דיגיטליים לשם סינון, מיון, שימור ואיסוף של מקורות מידע דיגיטליים; ואוצרות חברתית – שימוש בתוכן דיגיטלי אינטרנטי לבנייה ושיתוף של ידע. אוצר חברתי עוסק בפריטי מידע דיגיטליים תוך כדי הקרנת אישיותו ופעילותו החברתית (Ellingwood et al., 2012). כך נוצרת רשת מקורות הנתמכת על ידי טכנולוגיה (Siemens, 2006). במחקר הנוכחי משמעות האוצרות היא בניית אונטולוגיה בתחום תוכן כלשהו ושיתופה עם קהילת ידע. אוצרות חברתית היא פעולה לימודית אקטיבית המאופיינת בלמידה אותנטית, המשלבת היבטים אישיים ושיתופיים. האוצר בונה לעצמו אונטולוגיה שהיא מבנה התוכן האישי שלו עבור התחום הנלמד. את האונטולוגיה האישית שבנה האוצר אנו מכנים "תערוכת ידע" (גדות, 2017).

שאלת המחקר, לאור זאת, היא: כיצד חווים סטודנטים להוראה את תרומתה של האוצרות החברתית לקידום הלמידה ורכישת מיומנויות הנדרשות לבוגר מערכת החינוך בעידן הנוכחי מבחינה קוגניטיבית ומבחינה רגשית.

מתודולוגיה

משתתפי המחקר הם 78 סטודנטים במכללה לחינוך שלמדו קורס ב"אוצרות דיגיטלית" במסגרת התואר הראשון. הסטודנטים נדרשו להתנסות על ידי בנייה של "תערוכת ידע" בנושא לפי בחירתם ולכתוב משוב אודות התהליך. ניתן היה לבצע את המשימה גם בזוגות, וכך נתקבלו 46 תערוכות ידע ומשובים, שהיוו את נתוני המחקר.

שיטת המחקר היתה איכותנית: בוצע ניתוח תוכן של משובי הסטודנטים (צבר-בן יהושע, 1990). הנתונים נותחו על ידי שתי שופטות, בשני שלבים: זיהוי קטגוריות ראשוניות וניתוח ממפה בו זוהו חמש תמות עיקריות שהובילו לקידוד מחדש של ההיגדים.

כלי האוצרות ששימש לצורך האוצרות והמחקר המלווה הוא Scoop.it. זהו כלי המחולל זרם מידע (curation stream) עבור המשתמש, ומשמש עבורו פלטפורמה שיתופית ליצירת תערוכת ידע. זרם המידע מגיע לאוצר בהתאם למשתנים שמגדיר האוצר לאלגוריתם, הן בהתייחס לאישיותו הדיגיטלית והן בהתייחס לבחירות הקשורות למודעות חברתית.

ממצאים

הממצאים מתייחסים לחוויות ולתובנות של הסטודנטים במספר היבטים: היבט קוגניטיבי, אותנטיות, היבט רגשי-מוטיבציוני, קישוריות המידע, ואתיקה.

בהיבט הקוגניטיבי, עולים: סינון מידע רלוונטי, תוך הפעלת חשיבה ביקורתית אודות הנושא שמעניין את הסטודנטים: "האוצרות הדיגיטלית מלמדת אבחנה של המידע, חיפוש והשוואה בין התכנים וארגון המידע הרלוונטי" (OC). ההכרה היא כי "באינטרנט כמות המידע המוצג הינו אין סופי ולא כל המידע בו רלוונטי או מדויק... עלינו לבצע עבודת חקר..." (BoB).

ניתן לנצל אוצרות חברתית ללמידה ולהערכה חלופיות: "[ש]התלמידים יסתכלו על המציאות במבט רחב יותר וביקורתי יותר..." (EL); "... שימוש באוצרות... יכול להביא פן חינוכי שונה ומעניין יותר ולאתגר את התלמידים... לגרום להם לחשוב מחוץ לקופסה" (MMH). בהתייחס להוראה: "מורים יכולים להרחיב את ידיעותיהם לארגון חומר בצורה שונה, מעשירה ומגוונת באמצעות האוצרות." (MOR). לסיכום, בהיבט הקוגניטיבי התייחסו הסטודנטים למיומנויות ניהול מידע בעידן הדיגיטלי, אך גם לפוטנציאל הפדגוגי של פדגוגיה חלופית.

האותנטיות באה לידי ביטוי גם בשימוש הטבעי במדיה דיגיטלית, לדוגמה: "זו דרך מעניינת ללמידה קצת אחרת, לרכישת מיומנויות שונות הקשורות לעולם הווירטואלי וכן ללמוד להשתמש במידע איכותי ויעיל לצרכינו האישיים" (MMH); "גילינו שהאוצרות זה מושג שאנו משתמשים בו בחיי היום יום שלנו. במהלך הלימודים במכללה אנו אוצרים מידע רב על מגוון נושאים..." (LA).

חווית אותנטיות לתלמידיהם: "לומד עצמאי הוא לומד לאורך חיים... כל מה שמעניין אותו. תלמיד שנלמד אותו כיצד לאצור מידע בצורה נוחה, יוכל להיות לומד עצמאי" (OG). השימוש בטכנולוגיה כשלעצמו נתפס כחוויה אותנטית: "אני מאמינה שכולנו חיים בעולם בו הטכנולוגיה שולטת ולמעשה נתפסה תאוצה... רק מי שמתמצא בטכנולוגיה וברשתות החברתיות... ייתפס כבוגר הרצוי בחברה מודרנית כיום" (BG).

אוצרות חברתית מונעת גם על-ידי היבטים רגשיים ומוטיבציוניים ומקדמת למידה משמעותית: "התחלתי להבין את היופי של הרשת האינטרנטית, הגעתי לאתרים מרתקים וסרטונים מקסימים שהעצימו את המידע הקיים ויצרו קולג' מרתק של מידע... " (SP). הסטודנטים השתמשו בביטויים רגשיים: "חווית הלמידה הייתה מעשירה ומעניינת... והתמודדתי אתה בהנאה..." (BS), והביעו תחושות חיוביות מפוטנציאל האוצרות להלהיב תלמידים: "...ניתן בדרך זו לענות על הסקרנות הקיימת אצל תלמידים ואף לעורר אותה אצל תלמידים עם סקרנות נמוכה" (JES).

בהתייחס לקישוריות והשיתופיות צוינה הקלות באיתור המידע המאורגן בתהליך האוצרות: "מי שיחפש מידע בנושא זה יהא עליו קל להבין ולחפש נושא זה ע"י תגיות... המידע מאורגן בצורה מאוד מסודרת סביב נושא אחד" (BG). השימוש במדיה חברתית נתפס כמרכזי לתהליך האוצרות: "הרשתות החברתיות סיפקו פונקציות חדשות כדי לעזור למשתמשים לשמור ולארגן את המידע אוצרות זוהי אמצעי דיגיטלי לאוריינות" (DT). השיתופיות תרמה לחוויה החיובית מהלמידה: "הקורס הזה תרם לי כי הלמידה בו הייתה חדשנית עבורי... האתר הזה הפתיע אותי לגמרי" (OH). הסטודנטים התייחסו גם להיבטים של אינטראקטיביות ושיתוף מידע: "... יכולתי לתת טיפים... וכך אנשים אחרים גם יוכלו להשתמש במידע..." (OC). תהליך האוצרות נתפס כחברתי: "מוסיפים את המימד החברתי לתהליך בניית הידע... בנייה שיתופית, המשתמשת בחוכמת ההמונים" (PROD). הסטודנטים ציינו את היכולת "לארגן את המידע האיכותי והרלוונטי לאתר שיתופי... על כל ילד לקרוא את המידע שכל התלמידים יצרו ושיתפו" (OH). בהקשר של שיתופיות וקישוריות מרבית הציטוטים נגעו לסמכותם כמורים לעתיד ליצור מידע, ופחות לאפשרות לתת לתלמידיהם לעשות כן.

התמה האחרונה נגעה לאתיקה. הסטודנטים חשו אחריות בתהליך האוצרות: "מרגישים אחריות לקרוא, להבין ולסנן מידע שאינו רלוונטי" (AS). אחת הסטודנטיות ציינה ש"מה שלמדתי מהמטלה הוא אכן, שאין דעה אחת מוגדרת.... בעידן שבו האינטרנט שואל וכל בני האדם בחברה רואים את עצמם כבעלי חשיבה עצמאית" (MA). אולם, הם הביעו הסתייגויות בנוגע לאמינות המידע: ש"ניתן להיחשף בדרך הזו גם למידע שהוא פחות מהימן" (JESS).

דין

במחקר נמצאו חמש תמות: היבט קוגניטיבי, אותנטיות, היבט רגשי-מוטיבציוני, קישוריות המידע, ואתיקה. הכישורים הנדרשים לבוגר בעידן הידע כוללים מיומנויות תקשורת, יכולת למידה עצמאית, אתיקה, עבודת צוות וגמישות, מיומנויות חשיבה, מיומנויות דיגיטליות ומיומנויות ניהול ידע (Bates, 2015). אלה תואמים לתמות שמצאו במחקרנו, ומחזקים את ממצאי המחקר.

אוצרות חברתית תורמת לתהליך הלימודי עצמו, מגבירה תשוקה ללמידה, ומקדמת נטילת אחריות על הלמידה וההתמדה של התלמידים. הלמידה נתפסת כלמידת עומק הוליסטית, תוך התבוננות בשלם (Biggs, 2011; Ramsden, 1992). השימוש במקורות מידע שונים מזמן שותפים מומחים בתהליך יצירה של מארג ידע דינמי בבעלות משותפת לכל התורמים פריטי מידע (Siemens, 2006).

הסטודנטים זיהו אפשרות ללמידה אותנטית בה נוצרת הזדמנות ייחודית ללמידה על המציאות שהם חיים בה, ולרכישת מיומנויות הנחוצות בעידן הידע (Reeves et al, 2002). על מנת לתפקד בחברה עתירת ידע, אדם משכיל עתיד להיות לומד עצמאי לכל החיים, לשלוט במיומנויות מסדר גבוה, לשלוט במיומנויות מידע, להיות מסוגל ללמוד ולעבוד בעבודה שיתופית, ולרכוש מיומנויות לעבודה בצוות (Mioduser, Nachmias, & Forkosh-baruch, 2008). זוהי למידה שיתופית, בה המורה איננו מקור הידע, ומשמעותה שינוי פרדיגמטי מפדגוגיה מסורתית לחדשה. הסטודנטים תופסים את האוצרות החברתית כהזדמנות לחולל שינוי בהוראה, בה המהות היא התהליך, והתלמיד פועל מתוך מוטיבציה פנימית.

מקורות

- גדות, ר' (2017). אוצרות חברתית כפעולה לימודית, חיבור לשם קבלת התואר "דוקטור לפילוסופיה", אוניברסיטת תל-אביב.
- צבר-בן יהושע, נ' (1990). *המחקר האיכותי בהוראה ובלמידה*. תל אביב : מסדה.
- Antonio, A., Martin, N., & Stagg, A. (2012). Engaging higher education students via digital curation. In: Proceedings of the 29th Annual Conference of the Australasian Society for Computers in Learning in Tertiary Education (ASCILITE 2012) (pp. 1-5). Australasian Society for Computers in Learning in Tertiary Education (ASCILITE).
- Bates, A. W. (2015). Teaching in a digital age. BC Open Textbooks. Retrieved on December, 14, 2016 from:
<https://opentextbc.ca/teachinginadigitalage/chapter/section-1-3-the-skills-needed-in-a-digital-age/>
- Bell, S. (2010). Project-Based Learning for the 21st Century: Skills for the Future. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 83(2), 39-43.
- Biggs, J. B. (2011). Teaching for quality learning at university: What the student does. McGraw-Hill Education (UK).
- Bobish, G. (2011). Participation and pedagogy: Connecting the social web to ACRL learning outcomes. *The Journal of Academic Librarianship*, 37(1), 54-63.
- Dabbagh, N., & Kitsantas, A. (2011). Personal Learning Environments, social media, and self-regulated learning: A natural formula for connecting formal and informal learning. *The Internet and Higher Education*, 15(1), 3-8.
- Ellingwood, B., Yeager, J., Janisch, M., Porter, I., Rufo, K., Scheve, I., & Thornton, D. (2012). Curating the Social Graph, or What Your Friends Say About You. *The Four Peaks Review*, 2(1), 68-86. DOI: <http://dx.doi.org/10.7152/fpr.v2i1.13911>.
- Entwistle, N. J. (2000). Promoting deep learning through teaching and assessment: conceptual frameworks and educational contexts. TLRP Conference, Leicester, November, 2000, 1-12. Retrieved from: tlrp.org.
- Greenstein, L. M. (2012). Assessing 21st century skills: A guide to evaluating mastery and authentic learning. Corwin Press.
- Mason, R., & Rennie, F. (2007). Using Web 2.0 for learning in the community. *The Internet and Higher Education*, 10(3), 196-203.
- Mioduser, D., Nachmias, R., & Forkosh-baruch, A. (2008). New literacies for the knowledge society. In J. Voogt & G. Knezek (Eds.), *International Handbook of Information Technology in Education* (pp. 24-42). Berlin, Heidelberg, New York: Springer.
- Ramsden, P. (1992). Learning to teach in higher education. Routledge.
- Reeves, T. C., Herrington, J., & Oliver, R. (2002). Authentic activities and online learning. In: *Annual Conference Proceedings of Higher Education Research and Development Society of Australasia*. Perth, Australia. Retrieved from: <http://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>
- Siemens, G. (2006). *Knowing Knowledge*. George Siemens.
- Wheeler, S. (2009). Learning Space Mashups: Combining Web 2.0 Tools to Create Collaborative and Reflective Learning Spaces. *Future Internet*, 1, 3-13.